

ЕКСТРЕМІЗМ: СУЧАСНА ІДЕОЛОГІЯ І ПРАКТИКА

Актуальність дослідження: Підвищена увага до екстремізму та його теоретичне осмислення у сучасних умовах обумовлене, насамперед, актуалізацією його проявів. Дослідження екстремізму як соціального явища і правової категорії розпочалось в Україні порівняно недавно, хоча екстремізм як явище відомий давно. Проблема екстремізму є надзвичайно актуальною для світового співтовариства, але разом з тим констатується явно недостатній рівень наукової розробленості цієї проблеми. Ефективна протидія цьому явищу передбачає не лише розробку теоретичної концепції екстремізму, а й наявність законодавчого забезпечення протидії таким злочинам.

На сьогодні існує багато визначень слова «екстремізм». Найбільш закріплене є таке: екстремізм – схильність до крайніх поглядів і дій, переважно в політиці. Слід зазначити, що найчастіше екстремізм виникає в умовах економічної і соціальної кризи, розвитку конфліктної ситуації. Сприятливим підґрунтям для екстремізму є порушення демократичних прав і свобод, руйнування уставлених моральних цінностей, слабкий контроль держави за станом громадського порядку та громадської безпеки. Він являє собою багатогранне явище, яке здатне проявлятися в різних соціальних сферах і в різних формах. Екстремізм використовує для досягнення своїх цілей методи насильницького характеру, методи інформаційно-пропагандистського та психологічного впливу, а також організаційні методи. Правова природа та сутність феномену екстремізму серед вчених та фахівців чітко не визначені [1, ст. 239].

Як відомо, екстремізм поділяють на лівий і правий залежно від ідеологічного змісту його доктрин. Лівий екстремізм притаманний крайнім революційним течіям, для яких характерні максимально радикальні вимоги перетворення світу. Світогляд лівих екстремістів базується на постулатах анархізму, марксизму, лєнінізму, троцькізму та інших політичних доктрин революційного характеру. Своїм завданням ліворадикальні організації проголошують боротьбу з існуючими політичними режимами, ліквідацію експлуатації або навіть знищення держави. Правий екстремізм поширює не лише ідеологію класової боротьби, а й ідеї боротьби між расами, націями, культурами та цивілізаціями. Формами правого екстремізму є правий популізм, ультраконсерватизм, фашизм, релігійний фундаменталізм. Як правий, так і лівий екстремізм вдається до недемократичних способів розв'язання суспільних проблем, заперечення ідейного і політичного плюралізму, нав'язування всім однієї позиції, крайніх, надзвичайних заходів, аж до терористичних актів і спроб державного перевороту, що дестабілізує суспільство і гальмує його розвиток. Прихід екстремістських сил до влади найчастіше призводить до утвердження диктаторських, тоталітарних політичних режимів [2, ст. 23].

Залежно від об'єкта екстремістської діяльності можна виділити такі різновиди екстремізму: політичний, релігійний, націоналістичний (етнічний або націонал-екстремізм), екологічний. Найчастіше зустрічається екстремізм саме на релігійній основі.

Релігійний екстремізм – це релігійно мотивована діяльність, що направлена на зміну державного устрою та захват влади насильницьким шляхом, порушення суверенітету та територіальної цілісності держави, а також заохочення релігійної ворожнечі та ненависті для досягнення цієї мети. Крайньою формою діяльності екстремістів є тероризм. Терористичні акти стали невід'ємною частиною життя ісламського суспільства, що спричинило розростання екстремізму, фундаменталізму та тероризму [3, ст. 86]. Терористичні угруповання, що мають релігійне підґрунтя намагаються створити глобальний проект, альтернативний західному. В свою чергу це призведе до втягнення Заходу в протистояння між двома ідеологіями, що є суперниками в ісламському світі. Прихильники першої – вірять в те, що іслам може існувати поряд зі світською демократією та основними цивільними свободами. Що стосується прихильників другої, то вони відстоюють ідею створення Великої ісламської держави (Халіфату), тим самим замінивши нею вже існуючу світову систему. Серед найбільш небезпечних терористичних угруповань можна зазначити такі, як «Аль-Каїда», «ДІІЛ», «ХАМАС», «Хезболла» тощо [3, ст. 87].

Також один із найвідоміших проявів екстремізму є саме на політичній основі. Зокрема політичний екстремізм – це ідеологізована, організована, деструктивна і систематична політична діяльність як окремих осіб, так і партій, суспільних рухів, держав, міжнародних організацій, що суперечить офіційно проголошеному курсу країни та чинному законодавству, або навіть загрожує виживанню цілих спільнот чи всієї людської цивілізації.

Зазвичай об'єктом політичного екстремізму є існуючий державний лад, окремі особи або політичні партії, а також найважливіші системи життєзабезпечення суспільства. Політичний екстремізм ставить собі за мету захоплення влади, докорінну зміну державного ладу шляхом знищення існуючих державних структур, встановлення диктатури тоталітарного порядку лівого або правого гатунку. При цьому застосовуються будь-які засоби аж до фізичного знищення противника. Цей різновид екстремізму набув поширення в країнах, які перебувають на стадії активного державного будівництва [2, ст. 24].

Висновок. Нині екстремізм присутній в усіх сферах суспільного життя, він чинить деструктивний вплив на розвиток суспільства, перешкоджає встановленню громадянської злагоди, втіленню в життя конкретної державної політики, у тому числі й проведенню соціально-економічних перетворень. Повністю подолати екстремізм неможливо, оскільки у суспільстві завжди будуть існувати суперечності, які його викликають. Однак необхідно протидіяти екстремізму, тим самим зменшити його прояви та мінімізувати наслідки. Для цього потрібні координовані заходи соціально-економічного, політичного, правового та ідеологічного характеру, спрямовані на подолання суперечностей у суспільстві та досягнення злагоди.

Список використаних джерел

1. Тодосієнко А.О Окремі наукові підходи щодо поняття та сутності екстремізму. Наука і правоохорона : Зб. наук. пр. – Київ: Юридична література, 2015. с. 239- 241.
2. Тимошенко В.І. Політико-правова характеристика екстремізму. Юридична наука. Київ: НАВС, 2017. с. 22-24.
3. Бауїлов Ш.І. Ісламський екстремізм та міжнародний тероризм як загроза для сучасного світу. Вісник українсько-туркменського культурно-освітнього центру, Умань. 2017. Вип. 1, Ч. II. с. 194 .